

УДК: 021.6:004.738.5](477)

**Проект ELibUkr (Електронна бібліотека України)
у справі створення та доступу до наукової інформації**

Жердій Мілена Андріївна,

магістр політичних наук,
керівник Американської бібліотеки
ім. В. Китастого,
координатор проекту ELibUkr в Україні,
e-mail: zherdiyma@ukma.kiev.ua;
тел.: +380503101364

Чуканова Світлана Олександрівна,

провідний бібліотекар
Національний університет
"Києво-Могилянська академія", м. Київ
e-mail: chukanovaso@ukma.kiev.ua

***Анотація:** У статті мова йде про проект ELibUkr (Електронна бібліотека України): про його мету та призначення, а також про важливість співпраці університетських та публічних бібліотек, особливо в цифрову епоху.*

***Ключові слова:** ELibUkr (Електронна бібліотека України), бази даних, програмне забезпечення з відкритим кодом, ресурси відкритого доступу, інституційні репозитарії, ІКТ, електронні ресурси.*

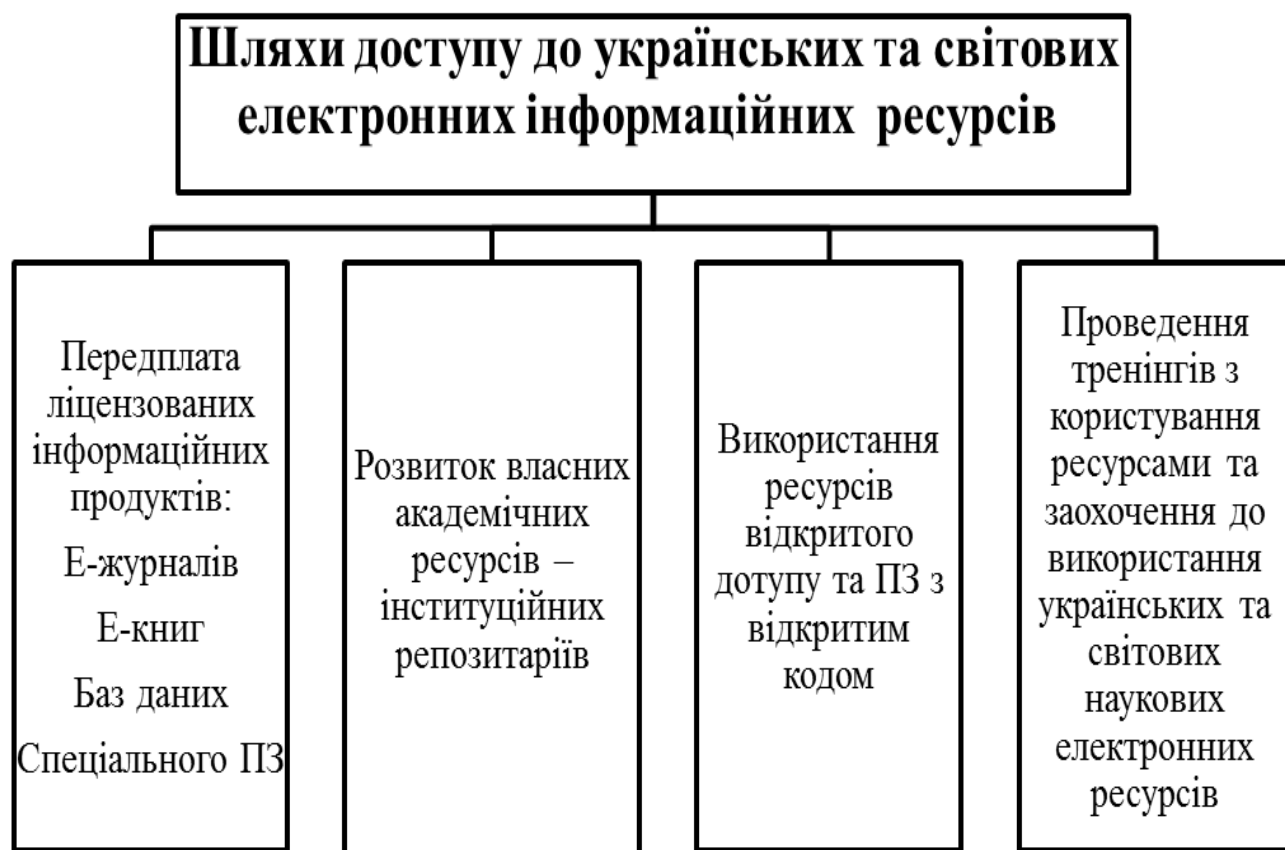
Співпраця університетських та публічних бібліотек створює можливості для розвитку інформаційних і людських ресурсів та сприяє підвищенню якості та доступності освіти.

Неможливо уявити будь-яку сферу сучасного життя, а особливо сучасну освіту, без застосування ІКТ. У Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» зазначено, що «розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики» [2].

За вимогами часу сучасні ІКТ повинні широко використовуватись у навчальному процесі, зокрема й у вищих навчальних закладах України. Ці технології також значною мірою впливають на темпи поширення інформації у сучасному науковому та освітньому просторі. У зв'язку з цим постає питання швидкого пошуку актуальної та достовірної інформації, що неможливо здійснити без допомоги бібліотек.

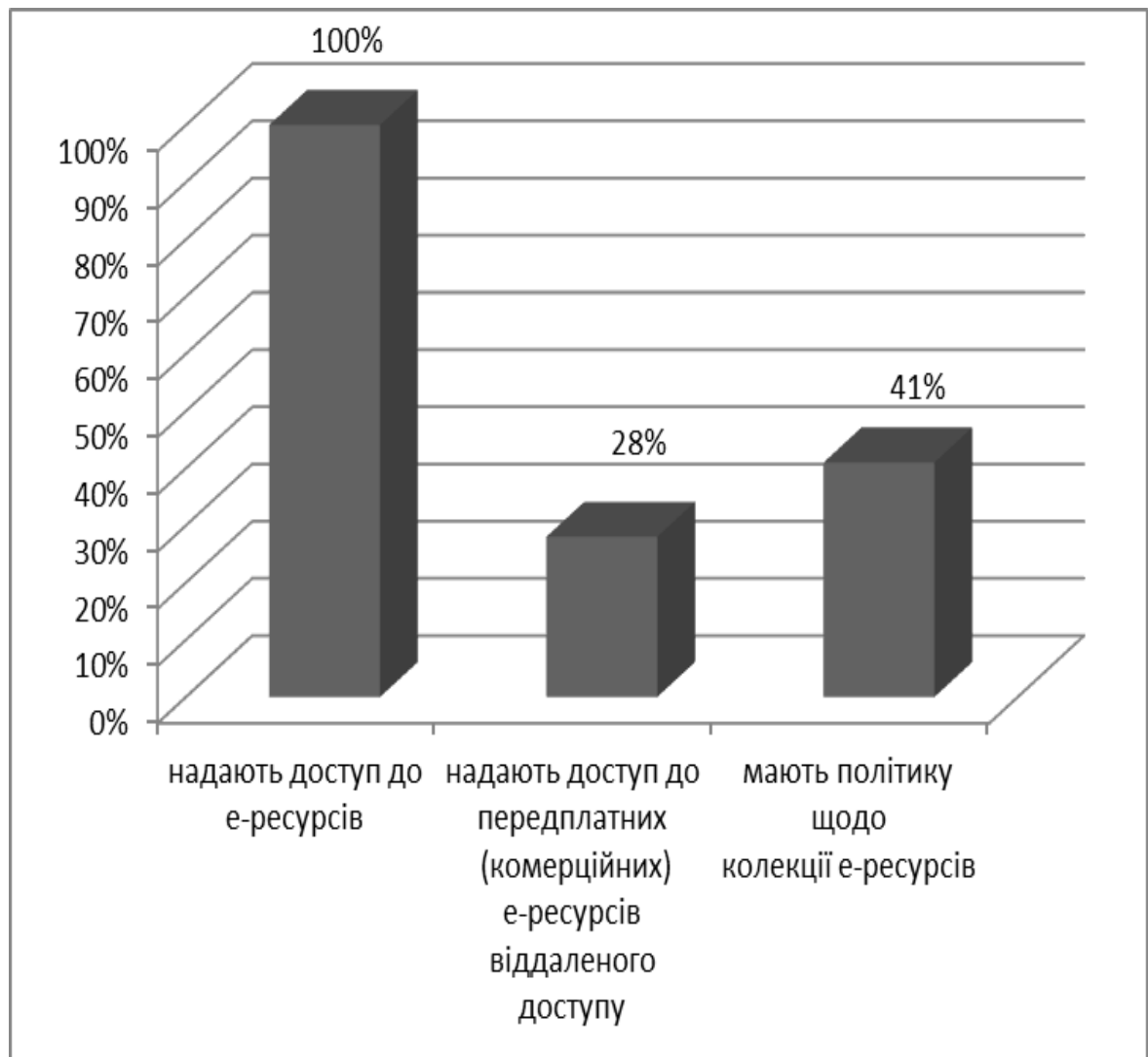
Доступ до українських та світових електронних інформаційних ресурсів є неодмінною умовою підтримання належного рівня української вищої освіти. Такий доступ забезпечується сьогодні: передплатою ліцензованих інформаційних продуктів – електронних журналів, електронних книг, баз даних; використанням спеціалізованих продуктів і програмного забезпечення для управління і доступу до електронних ресурсів; розвитком власних академічних ресурсів – інституційних репозитаріїв для вільного розміщення публікацій викладачів, співробітників та студентів університету; використанням ресурсів відкритого доступу та програмного забезпечення з відкритим кодом; проведенням тренінгів з користування ресурсами та заохоченням використання українських та світових наукових електронних ресурсів у навчальному процесі та наукових дослідженнях, що проводяться в університеті тощо (див. Мал. 1). Проте розвиток ІКТ в публічних бібліотеках

та вищих навчальних закладах не може відбуватись відокремлено як через недостатність фінансових ресурсів та досвіду, так і через саму природу освітнього інформаційного середовища, що вимагає від учасників відкритості, співпраці та здатності до засвоєння нових ресурсів і технологій.

Мал. 1. Шляхи забезпечення доступу до українських та світових інформаційних ресурсів

За результатами дослідження створення та використання електронних ресурсів в університетах України, що проводилось в 2011 р. серед 46 університетів України, 100 % респондентів надають користувачам бібліотеки доступ до електронних ресурсів. В той же час, тільки 28 % надають доступ до передплатних (комерційних) електронних ресурсів віддаленого доступу, 41 % – має політику щодо колекції електронних ресурсів (див. Діаграму 1) [5].

Діаграма 1. Результати дослідження створення та використання е-ресурсів в університетах України щодо надання доступу до е-ресурсів користувачам бібліотек

Особливу роль у піднесенні співпраці для розвитку ІКТ відіграють консорціуми бібліотек та освітніх закладів. Успішним прикладом такого консорціуму є проект ELibUkr «Електронна бібліотека України: створення Центрів знань в університетах України» [3]. Проект об'єднує бібліотеки вищих навчальних закладів, національні бібліотеки та інші організації України з метою забезпечення доступу до світової наукової інформації, створення власних академічних ресурсів, а також інтеграції української освіти, науки та бібліотечної справи у світову наукову комунікацію [6]. ElibUkr є некомерційним проектом, що об'єднує учасників на добровільних засадах і

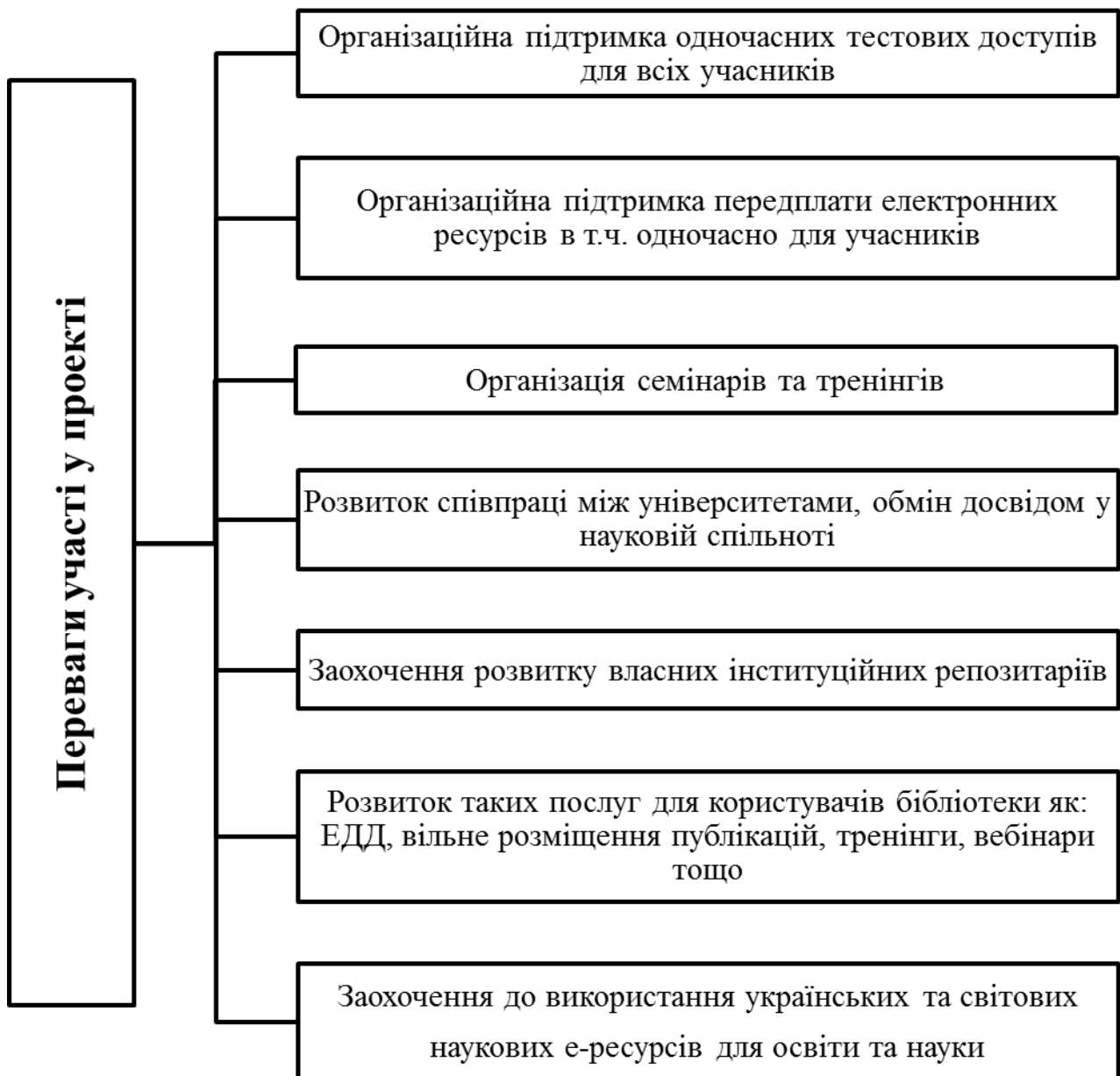
ставити певні вимоги до членства.

Для того, щоб зрозуміти, чи є результат діяльності проекту вагомим аргументом для участі, спробуємо дати відповідь на кілька запитань: чи ведеться діяльність за проектом (передплата та користування електронними ресурсами, тестування баз даних, розвиток інституційних репозитаріїв, тренінги та презентації); чи відбувається співпраця учасників; чи розширюється проект.

Варто зауважити, що сам проект з трьох учасників у 2009 році розширився до вісімнадцяти у 2012 році, а незабаром кількість учасників повинна збільшитись до двадцяти трьох [1].

Місією проекту є організаційна підтримка та сприяння співпраці й розвитку бібліотек ВНЗ України [4].

Серед переваг проекту ми можемо назвати такі як: організаційна підтримка тестових доступів та передплати ресурсів для всіх учасників проекту, мотивація до розвитку власних інституційних депозитаріїв, покращення наукової комунікації тощо [1]. Основні переваги проекту можна зобразити за допомогою схеми (див. Мал. 2).

Мал. 2 Переваги участі у проєкті ELibUkr

Зауважимо також, що з моменту запуску проєкту тестувалось більш ніж 100 баз даних і цей процес не припиняється. Оскільки щотижня 8000 користувачів здійснюють пошук у базах даних, то звернемо увагу й на такий аспект як передплата електронних ресурсів.

Проєкт передбачає передплату ліцензованих інформаційних продуктів (е-журналів, е-книг, баз даних) для кожного університету, тобто забезпечує формування найважливішого ядра світових інформаційних ресурсів, що

покривають усі галузі знань (природничі, гуманітарні, суспільні тощо). Кожен учасник консорціуму передплачує від 1 до 29 баз даних. Серед них назвемо ресурси: Emerald, World eBook Library, HINARI, SpringerLink, ProQuest, EBSCO, Oxford UP, OARE, IOP, Ліга Закон, ЦУЛ тощо.

Крім того, проект надає організаційну підтримку в передплаті електронних ресурсів, зокрема в укладанні ліцензійної угоди, що захищає інтереси університету; промоції знижок та спеціальних умов за домовленості одночасної передплати; забезпеченні можливості оплати в національній валюті.

Особливу увагу також звернемо на розвиток інституційних репозитаріїв. З 18 учасників 11 мають діючі електронні архіви [5, с. 32-33], архівовано 55 тисяч примірників, здійснено більше ніж 2 мільйони переглядів. У продовження теми відкритих електронних архівів не можемо не згадати про ELibUkr – OA, мультидисциплінарний відкритий електронний архів. Є одним із сервісів, доступний через портал проекту ELibUkr, який пропонується викладачам, науковцям, студентам, аспірантам та докторантам, а також науковим співробітникам університетів або інших наукових інституцій України, що не мають власного інституційного репозитарію.

Висновки.

На завершення хотілося б зазначити, що проект ELibUkr «Електронна бібліотека України: створення Центрів знань в університетах України» успішно зростає і розвивається. Проект успішно впливає на співпрацю та розвиток бібліотек ВНЗ України, сприяє розвитку співпраці між університетами, науковими установами та інституціями, що представляють різноманітні сфери суспільної діяльності [1]. Цей проект сприяє доступу до світової наукової інформації, створенню власних академічних ресурсів, забезпеченню належного рівня світової наукової комунікації та інтеграції українських наукових установ до світової наукової спільноти.

Література

1. Жердій М. А. Проект "ELibUkr – Електронна бібліотека України: створення центрів знань в університетах України" / М. А. Жердій [Електронний ресурс]. – Назва з екрану. Режим доступу: <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/1258>
2. Закон України Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки / [Електронний ресурс]. – Назва з екрану. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
3. Проект "Електронна бібліотека : центри знань в університетах України" – інновації через співробітництво / Тетяна Ярошенко // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 3. – С. 3-5.
4. Электронная библиотека: центры знаний в университетах Украины / Татьяна Александровна Ярошенко // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2009. – № 2. – С. 65-70.
5. Ярошенко Т. О. Створення та використання електронних ресурсів в університетах України: за результатами дослідження/ Т. О. Ярошенко, С. О. Чуканова [Електронний ресурс] // Електронний архів Національного університету «Києво-Могилянська академія» [Електронний ресурс] : Назва з екрану. Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/1250/1/Electronni%20resursi%20%283%29.pdf>.
6. ELibUkr (Електронна бібліотека України) / [Електронний ресурс]. – Назва з екрану. Режим доступу: <http://www.elibukr.org/uk/pro-proekt/opis-proektu.html>

ELibUkr (Electronic Library of Ukraine) project. It's role in creating and providing access to scholar information

Milena Zherdiy,

American Viktor Kytastyi Library coordinator,

координатор проекту ELibUkr в Україні,

e-mail: *zherdiy@ukma.kiev.ua*;

тел.: +380503101364

Svitlana Chukanova,

senior librarian,

e-mail: *chukanovaso@ukma.kiev.ua*

National University of Kyiv-Mohyla Academy,

University Library,

Kyiv

Abstract: The article informs about *ELibUKR (Electronic Library of Ukraine) project, about it's aims and objectives, and also about the importance of interlibrary cooperation.*

Key words: *ELibUKR (Electronic Library of Ukraine), data bases, Open source software, OA recourses, institutional repositories, ICT, electronic recourses.*

**Проект ELibUkr (Электронная библиотека Украины)
в сфере создания и доступа к научной информации**

Жердий Милена Андреевна,
магистр политических наук,
руководитель Американской библиотеки
им. В. Китастого,
координатор проекта ELibUkr в Украине,
e-mail: zherdiyma@ukma.kiev.ua;
тел.: +380503101364

Чуканова Светлана Александровна,
ведущий библиотекарь,
Национальный университет
"Киево-Могилянская академия", г. Киев
e-mail: chukanovaso@ukma.kiev.ua

***Аннотация:** В статье идет речь о проекте ELibUkr (Электронная библиотека Украины): о его цели и назначении, а также о важности сотрудничества университетских и публичных библиотек, особенно в век информационных технологий.*

***Ключевые слова:** ELibUkr (Электронная библиотека Украины), базы данных, программное обеспечение с открытым кодом, ресурсы открытого доступа, институционные репозитории, ИКТ, электронные ресурсы.*